

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Az ügyészségi szervezet kiépítése Magyarországon a dualizmus korában

Szerző:

dr. Harikné dr. Havasi Beáta

Kézirat lezárva:

Szécsény, 2023. április 16.

1. A polgári államszervezet kiépülése Magyarországon és a magyar igazságszolgáltatás a kiegyezést követően

A XIX század közepétől a hazai politikusok törekvése főként arra irányult, hogy szilárd alapot biztosítsanak a polgári jogviszonyoknak, azaz Magyarországot jogállammá alakítsák. „E munka sem több, sem kevesebb, mint újra szervezni az államot. Mindenki tudja, hogy midőn a 48-iki törvényhozás e félig hűbéri államot az újabb kor elveire fekteté (...), akkor a régi Magyarország helyett egy, a kor szellemében átalakult új Magyarországnak vetette meg az alapját. Az is tudott, hogy az új állam működésében okvetlenül szükséges intézmények a legnagyobb részben hiányoznak, s a melyeket a múltból örököltünk (...) ezek a legnagyobb disszonanciában állnak azokkal az elvekkel, a melyeket a 48-iki törvényhozás inaugurált.”¹ - hangoztatta Horváth Boldizsár 1869. októberében a főrendiház ülésében. Az általa említett 48-as elvek tehát egy polgári állam, egy jogállam megteremtését célozták, azaz egy olyan intézményi és eljárási rendszert, amelyben az államtevékenység a jognak alárendelt, s a hatalom gyakorlás jogszerű törvények között zajlik, a hatalom klasszikus három ága pedig elkülönül. Az 48-as törvényalkotók által megfogalmazott teóriák gyakorlati megvalósulására azonban az ismert események miatt nem kerülhetett sor - sem 1848/49. folyamán, sem az azt követő Bach-korszakban. A kiegyezést követően ugyanakkor lehetővé vált, hogy a gyakorlatban is megvalósuljon a hatalmi ágak szétválasztása, azaz az igazságszolgáltatás függetlenítése a törvényhozástól és a végrehajtó hatalomtól. Az utóbbi két hatalmi ág - a törvényhozás és a végrehajtó hatalom - elkülönülése már korábban megtörtént, a közigazgatás és az igazságszolgáltatás szétválasztására azonban csak a kiegyezést követően került sor (a birói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk deklarálta).

A törvényhozás két pilléren nyugodott: a kétkamarás országgyűlésen és az uralkodón.

A végrehajtó hatalmat a parlamentnek felelős kormányzat testesítette meg. (A magyar közjog szerint ekkor az állami végrehajtó hatalom birtokosa a király, aki ezt a jogát a független felelős minisztérium útján gyakorolja.)

---

¹ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló I. (130. o.) Pest, 1870

A magyar törvényhozás az igazságszolgáltatás szervezetrendszerének kiépítését időben eltolódó, de egymásra épülő szabályozással végezte el. A törvényhozás 1868-ban a polgári perrendtartás keretében határozta meg a felsőbbíróság szervezetét, felállította a Curiát és az ítéletábrákat. Második lépcsőben (1869-ben) a bírák kinevezéséről a bírói kvalifikáció meghatározásáról, a bírói függetlenség és összeférhetetlenség kimondásáról rendelkeztek. Az első folyamodású bíróságok kialakítását az 1871. évi törvényhozás vállalta magára. A rendes bíróságokon kívül un. különös ítélkezési fórumok is létesültek: a Hatásköri Bíróság, a királyi család tagjainak peres ügyeiben illetékes Főudvarnagyi Bíróság, a katonai bíróságok, valamint a Közigazgatási Bíróság.

A dualizmus első évtizedében született meg az ügyvédek érdekképviseleti szerve, az ügyvédi kamara, továbbá a közjegyzőség intézménye.

1871-ben vezették be az állami érdeket képviselő, vádképviseletet ellátó, a törvények végrehajtásán örökös ügyészséget, korábban Magyarországon egységes ügyészségi szervezet nem volt. A XVIII. században tevékenykedtek ugyan megyei és városi tiszti ügyészek, akiket a nemesek választottak, de ezek az ügyészek többnyire törvényhatósági jogtanácsosi funkciót töltöttek be, a perekben a vádat képviselték és egyben vizsgálóbírók is voltak. Az 1843-44-es törvényjavaslatok között szerepelt a tiszti ügyészség funkciójának megváltoztatása - angol típusú vádrendszert akartak meghonosítani -, de erre nem került sor.

A burzsoá típusú ügyészségek kialakításának első valódi jeleit az abszolútizmus korszakának erőszakosan bevezetett intézkedései tartalmazták. Az 1853. évi osztrák büntető perrendtartás életbeléptetésével - osztrák mintára - nálunk is felállították az államügyészséget, mint vádhatóságot, amely a bécsi igazságügy-minisztérium alá tartozott. Ez a szervezet 1861-ben megszűnt. A 60-as években - az Országbírói Értekezlet tevékenységét követően - ismét a közgyűlések által választott tiszti ügyészek és a Kincstári Jogügyi Igazgatóság feladatává lett a vád képviselete. Egyre nyilvánvalóbbá vált azonban, hogy a korabeli fejlődési igényeinek ez a feudális rendszerű megoldás már egyáltalán nem felel meg.

A bírósági szervezet demokratikus szellemű, a jogállam elveinek megfelelő átalakításával napirendre került a vádképviselet újrendszerű megszervezésének a szükségessége is. Ennek az igénynek tett

eleget az 1871. évi XXXIII. törvénycikk - A királyi ügyészségről -, amelyet a dolgozatomban témájaként választottam.

2. A királyi ügyészség, mint intézmény

Az ügyészség, mint intézmény felállítására 1871-ben került sor.

A királyi ügyészség megszervezése által olyan közeg kelt életre, amely „az igazságszolgáltatás körül az állam közérdekeit a jelen törvény által meghatározott ügyekben képviseli.”² - így nevezetesen: büntetőügyekben, a börtönök feletti felügyelet tekintetében és fegyelmi ügyekben. Ezekre részletesen a királyi ügyészek hatásköreit tárgyaló részben térek ki.

Az intézmény a királyi bíróságoktól független hatóságot képezett, de az ügyészség tagjai a bíróságok mellett tevékenykedtek. Ezért fontosnak tartom néhány gondolat erejéig a két intézmény kapcsolatát megvizsgálni.

Előjáróban szeretném megjegyezni, hogy az ügyészségi törvény az első folyamodású bíróságok rendezését tárgyaló törvénnyel egyidejűleg lépett hatályba, de a bíróságokról szóló törvény már 1869-ben szentesítést nyert.

A bíróságok és ügyészségek tagjaira vonatkozó szabályok nagyrészt azonosak voltak, hiszen az 1871. évi XXXIII. törvény több ponton a bíróságokról szóló törvényt (1869. évi IV.tc.) rendelte alkalmazni.³

A bíróság és ügyészség egymáshoz fűződő kapcsolata igen komplex volt.

Egyrészt egymástól függetlenek voltak. Ez a kijelentés, ha a szervezetét nézzük helytálló, azzal a megjegyzéssel, hogy az igazságügyminiszter az ügyésztől a megbízatását bármikor visszavonhatta, és ez esetben a rangjának és fizetésének megtartása mellett az ügyész a bírák soraiba léptette vissza.⁴

---

² A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 1. §

³ Ennek részletezésre itt nem térek ki, de az ügyészség tagjaira vonatkozó szabályoknál ismertetem

⁴ A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 7. §

Sokkal komplikáltabb helyzettel állunk szemben, ha a két intézmény kapcsolatát működésükkel összefüggésben vizsgáljuk. Arra, hogy az egyes ügyekben (büntetőügyek, börtönök feletti felügyelet, fegyelmi ügyek) konkrétan milyen hatáskörrel bírtak a bíróságok és az ügyészség itt nem térek ki⁵, de mivel egymással "együttműködve" tevékenykedtek, szükségesnek tartom felhívni arra a figyelmet, hogy a két intézmény ezáltal egymásra erős hatást gyakorolt. Ez azért is jelentős, mert az ügyészség közvetlenül az igazságügyminiszternek volt alárendelve.

Az ügyészségről szóló törvényjavaslatnak az ellenzék által előterjesztett módosító javaslat szerint - amelynek megszövegezője Győrffy Gyula⁶ képviselő volt - úgy alakította volna át ezt, hogy az ügyészség úgy a bíróságtól, mint a kormánytól független legyen, és tagjainak egymáshoz való viszonyát törvény határozza meg. Az ügyészségi törvényjavaslat felsőházi tárgyalásán így vélekedett: „Nem elégséges az, hogy a kormány a bíróságnak közvetlen felelőssége ne legyen; hanem szükséges az is, hogy a kormány a bíróság tagjaira és ezek eljárására ily közvetett módon se gyakoroljon befolyást. Ott, hol a kormány a bíróság mellé közvetlenül oly állandó közeget szervez, mely míg egyrészt lépésről-lépésre ellenőrzi a bíróság cselekményeit és mely a fegyelmi ügyekre gyakorolt nagy befolyásánál fogva a bíróság tagjaira is nagy befolyást gyakorol; másrészt pedig saját eljárására nézve, nem lelkiismeretéből, nem is törvényből, hanem a kormánynak egyes esetekben kibocsátott rendeleteiből meríti az irányadó utasítást (...) és pedig oly nagy mértékben, hogyha akadna királyi ügyész ki a talán rossz utasítás ellenében jobb meggyőződését követné, és a törvényt jobban tisztelné, mint a rendeleteket, becsületessége jutalmául még királyi ügyészi állását is elvesztené: ily államban az igazságszolgáltatást függetlennek nem tekintem, mert a kormány, habár közvetve is a bírákra, sőt a mennyiben egyes ügyekben kötelező utasítást adhat, magára az ítélet hozatalára is befolyást gyakorol.”⁷

Ellenvéleményen volt ezzel szemben Hódossy Imre⁸ - aki a felsőházban a törvényjavaslat előadója volt - mondván: „Az államot képviseli első sorban a kormány, és az ő megbízottja a királyi ügyész, kinek feladata ott, ahol nézete szerint a törvény megvan sértve, petititorie a törvényszék előtt megjelenni és ítéletet kérni. Hatalmat nem gyakorol, csak a sérelmeket panaszolja, s mint ilyen semmiképp sem

---

⁵ E témakörrel részletesen foglalkozom a királyi ügyészek hatáskörét tárgyaló részben

⁶ Győrffy Gyula (1835-1885) - ügyvéd, országgyűlés képviselő

⁷ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (159-160. o.) Pest, 1871

⁸ Hódossy Imre (1840-1909), országgyűlési képviselő, leginkább közjogi és igazságügyi kérdésekkel foglalkozott

folyhat be a szabadság törvénytelen megsértésébe, mert a fölött: megfosztassék-e valaki személyes szabadságától? a bíró ítél. Azt, hogy a kormánynak ezen közege befolyást gyakorolhat a törvényszékre állítani nem lehet; (...). Az ügyész nem dönthet az ügy fölött, hanem csak mint panaszló fél jelenik meg a bíróság előtt.⁹

Az országgyűlési ellenzék módosító javaslatát - hogy az ügyészség a kormánytól független szervként működjön - a kormánytöbbség nem nagy szavazatkülönbséggel (111:94) elvetette.

Nem maradt hallgatag a korabeli jogirodalom sem az ügyészségi törvénnyel kapcsolatos észrevételei során e kérdésben. Az aradi ügyvédi egyesület nevében Chorin Ferenc¹⁰ így vélekedett a Jogtudományi Közlöny hasábjain: „A politika által befolyásolt büntető igazságszolgáltatás az, mi ellen minden rendelkezésünkre álló eszközzel küzdenünk kell. (...) Ki azon nézetnek hódol, hogy a politikai vádak visszaélése ellen bizonyíték keresendő, ki azon meggyőződést osztja, hogy a nép jogérzetét nemcsak a közönséges bűntények, hanem a politikai vétségek és bűntények terén is kifejtteni és megszilárdítani szükséges, az bizonyára kétségbe vonni nem fogja, hogy a minisztériumtól függő és annak kénye és kedve szerint elmozdítható államügyészség a visszaéléseknek tág teret nyit.”¹¹

Friedmann Bernát¹² az ügyészséggel kapcsolatban megfogalmazott alapelvei között szerepelt: „I. Független legyen a kormánytól. Attól semmi nemű kötelező utasításokat elfogadni ne köteleztessék. Eljárásában csak a törvény, és saját lelkiismeretét kellessék követnie. (...) X. Az ügyészség nem alkalmas közeg arra, hogy a kormány ez által gyakorolja a törvényszékek fölötti ellenőrködést. Ha az ügyész ezen jogosítvánnyal felruháztatnék, a bíróságok tőle némi függésbe hozatnának és így megint csak nagyobb befolyást nyerne indítványai keresztülvitelében, sem hogy az igazság szempontjából kívánatos.”¹³

---

⁹ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (161. o.) Pest, 1871

¹⁰ Dr. Chorin Ferenc (1842-1925) jogász, politikus, üzletember, a magyar főrendiház tagja, országgyűlési képviselő, a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének elnöke, a Magyar Nemzeti Bank főtanácsosa.

¹¹ Dr. CHORIN Ferenc: Az aradi ügyvédi egyesület észrevételei a kir. ügyészség szervezése tárgyában. In: Jogtudományi Közlöny V. évfolyam 22. szám (137-139. o) Pest 1870.

¹² Friedmann Bernát (1843-1925.) ügyvéd, jogi szakíró. Hírnevét a tisztaeszlári vádperben alapította meg. A gyakorlati bírói vizsgálati bizottságnak évekig tagja, a budapesti ügyvédi kamarának helyettes elnöke volt.

¹³ Dr. FRIEDMANN Bernát: Észrevételek az ügyészségről szóló törvényjavaslat felett In: Jogtudományi Közlöny V. évfolyam 28. szám (183-186. o.) Pest 1870.

De iure tehát úgy tűnik, hogy ez a probléma az ügyészség igazságügyminiszter alá rendelése által a bírói függetlenség veszélye - megoldatlan.

De facto azonban elmondhatjuk, hogy rövid időn belül a szakemberek megoldották ezt a problémát. Az 1906-ban alakult Országos Bírói és Ügyészi Egyesület egyik jelentésében¹⁴ ezt olvashatjuk: „Egyesületünknek egyik legfőbb feladata az e két hatalmi kör közt el nem engedhető összhangot úgy létesíteni és megóvni, hogy mindegyik alkotmányos érdek egyenlő mértékben érvényesülhessen egymás mellett. Mennél jobban ébresztjük és fejlesztjük kartársainkban magasztos hivatásuk tudatát; (...) mennél gyakrabban hangsúlyozzuk, hogy az igazi függetlenség legnagyobb és legigazibb biztosítója a nemes önérzet, és a jellemnek az az öntudatos büszkesége, a mely sohasem esik áldozatává önző egyéni előnyöknek és sohasem alacsonyodik le a fennséges tisztével össze nem férő cselekvésre; ha a jog művelésével, a törvények hiányaira való utalással, azok hibáinak javításával részt veszünk hazánk kulturális munkásságában; ha síkra szállunk a jognak és törvénynek mindenki fölött és hozzánk illő módon szembe szállunk mindennel, a mit kicsinylő gáncs, tudatlanság, a tömeg kegyének hajhászása, a pártpolitikával szemben való gyöngeség a magyar igazságügyön megronthat; ha becsületes, kitartó munkával védjük meg a jog szolgáltatás függetlenségét bárhonnán jövő támadással szemben: akkor mi a végrehajtó hatalomnak olyan szolgálatot teszünk, a melyet keresni és megbecsülni kell (...) Sőt a szabad egyesülésnek és a hivatali közegeknek véleménye együttvéve sokkal jobban és sokkal több oldalról fogják megvilágítani a szóba jövő összes kérdéseket, úgy, hogy ilyen módon a döntő kormányhatóság is mindenkor az egész bírói és ügyészi kar igazi közvéleményét fogja megismerhetni.”

Az igazságügyminiszternek való alárendeltségből következik az intézménynek még egy sajátossága, mégpedig az, hogy szervezetileg egységes.

3. Az ügyészség tagjai és felépítése

A királyi ügyészség tagjai: a koronaügyész, a királyi főügyészek, a királyi ügyészek, a koronaügyészi és királyi főügyészi helyettesek és a királyi alügyészek voltak.

---

¹⁴ Az Országos Bírói és Ügyészségi Egyesület hivatalos értesítője 1. szám In: jogtudományi Közlöny melléklete XLIV. évfolyam Budapest 1909.

A koronaügyész Királyi Curia mellett tevékenykedett. Megjegyzendő, hogy az intézmény felállításakor a törvényhozók úgy fogalmaztak, hogy a szóbeli büntető és polgári per behozataláig¹⁵ ezt a tisztséget nem töltik be, a teendőit - amelyet külön fejezetben tárgyalok - a pesti királyi főügyész látja el, vagy ha akadályoztatva van a feladat ellátásában, akkor az igazságügyminiszter által kiküldött királyi ügyészségi tag.

A királyi főügyészeket a királyi ítélőtáblák mellé rendelte a törvény. A szóbeliség behozataláig ezek az állások is csak egyes ítélőtábláknál lettek betöltve. 1871-ben kettő, 1890-től öt, 1900-tól pedig tizenegy főügyészségi kerület létezett. Az ügyészségről szóló törvény hatálybelépését követően (1871.szeptember) a pesti királyi tábla mellé Kozma Sándor¹⁶ lett kinevezve, aki korábban legfőbb ítélőtáblai bírói tisztséget töltött be. Kinevezését örömmel fogadták: „személyében olyan egyéniséget tisztelhetünk, kiről bátran elmondhatjuk, hogy a királyi ügyészi kar az ő vezetése alatt nem fog a kormány kezeiben vak eszközül használtathatni.”¹⁷

Az első folyamodású törvényszékek mellé - amelyek az ügyészséggel egyidőben lettek megszervezve - 1887. október 8. napjától kezdődően királyi ügyészeket neveztek ki.

A járásbíróóságok mellé nem rendeltek ügyészeket, ott eseti megbízás alapján a helybéli ügyvédek, közigazgatási tisztviselők közül az igazságügyminiszter által kirendelt ún. ügyészségi megbízott látta el az ügyészi teendőket, a királyi ügyész ellenőrzése mellett. Tehát az ügyészségi megbízott nem volt tagja az ügyészségnek, esetről-esetre járt el díjazás ellenében.

Az, hogy az ügyészségi szervezet az igazságügyminiszternek volt alárendelve, a következőket jelentette:

Az ügyészeket a király nevezte ki az igazságügyminiszter ellenjegyzése mellett, akinek kinevezési joga csak a segédszemélyzet tekintetében volt.

---

¹⁵ A szóbeli eljárás bevezetésére 1896-ban került sor.

¹⁶ Kozma Sándor (1825-1897) ügyvéd és igazságügyi minisztériumi gyakorlatlal rendelkező bíró, majd Pest első Főügyésze

¹⁷ A királyi főügyészi és első folyamodású kir. törvényszékek elnökeinek kinevezése In: Jogtudományi Közlöny VI. évfolyam 40. szám (295-296.o) Pest, 1971.

Rendszerint minden elsőfolyamodású bíróság mellett alkalmaztak ügyészt, de az igazságügyminiszter arra is jogosult volt, hogy több törvényszékhez egy személyt nevezzen ki. A kisebb törvényszékek esetén alügyésszel is helyettesíthette az egyébként ügyész által ellátandó posztot.

A kinevezés ellenjegyzése - illetve bizonyos személyek tekintetében a kinevezés joga - mellett megillette az igazságügyminisztert az áthelyezés joga is és az ügyészi megbízás visszavonása is. Ez utóbbi azt jelentette, hogy az illető ügyészségi tag rangjának és fizetésének megtartása mellett azon törvényszék bírójának sorába léphetett át, amely mellé kinevezték, ha pedig ott nem volt üres hely, akkor más bírósághoz. Ez az igazságügyminiszteri jogosítvány magyarázatra szorul álláspontom szerint.

Először is hallgat arról az ügyészségi törvény, hogy az áthelyezést, illetve a tisztségből való felmentést ki kezdeményezhette: az ügyészségi tag vagy esetleg az igazságügyminiszter? A törvényjavaslatban még szerepelt az az alinea, amely kimondta, hogy „a királyi ügyészség tagjai önként a bírósághoz át nem léphetnek; ily átlépés az igazságügyminiszter ellenjegyzése mellett csak ő Felsége a király engedelmével történhetik.” A képviselők azonban szinte egyszemélyben foglaltak állást a törvényszövegből való kihagyás mellett. A kihirdetett törvény elemzéséből arra lehet következtetni, hogy magának az áthelyezésnek mindenképp az igazságügyminiszter által kellett történnie, de azt az ügyész és a miniszter is kezdeményezhette.

Másodszor - mint már említettem - az igazságügyminisztert megillette az áthelyezés és a megbízás visszavonásának joga, de a törvényszöveg nem rögzíti, hogy milyen feltételek fennforgása esetén. A javaslat főrendiházi tárgyalása során próbálták e részt pontosítani. Vidliczkay József¹⁸ azt javasolta, hogy „mindenesetre azt kellene föltenni a miniszterről, hogy ő az ügyészekről a megbízást csak azon esetben fogná megvonni, ha azok, mint ügyészek kötelességeiknek meg nem felelnek, tehát rossz ügyészek.”¹⁹

Ha az ügyésztől az igazságügyminiszter a megbízást megvonta, a törvény szerint az ügyész bíróként dolgozhatott tovább. Felmerül a kérdés, hogy ha egy személy mint ügyész nem állja meg a helyét,

---

¹⁸ Vidliczkay József (1819-1890) ügyvéd és országgyűlési képviselő

¹⁹ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (162. o.) Pest, 1871.

mert feladatát rosszul végzi, az mint bíró jól fog tevékenykedni? A legtöbben erre nemmel felelnek, és aki igenlő választ ad, az általában azzal magyarázza, hogy bíróként több illetményt kaptak, mint ügyészként. Hódossy Imre a következőképpen magyarázza a törvény ezen szakaszát: „Hogy ha véleménykülönbség támad a kormány és az ügyész közt: akkor a kormány ugyan mondhassa, hogy ezen ügyész nem fogja többé akaratát tolmácsolni; hanem ne legyen azért kitéve annak, hogy végkép elveszítse hivatalát, hanem más alkalmazást nyerjen, mint ugyanazon székhelyen alkalmazott bíró.”²⁰

A vita parttalaná vált, s ezt mi sem jelzi jobban, hogy a dualizmus végéig nem is sikerült megnyugtatóan rendezni a helyzetet. Halász Lajos²¹ még 1918-ban is a Jogtudományi Közlöny hasábjain így nyilatkozott: „A királyi ügyész bizalmi exponense az igazságügyminiszternek. Így ha a bizalom bár mi okból megrendül, szükséges, hogy a miniszter mást állítson oda. Ezt nem egyszer a körérdek s az illető királyi ügyésznek saját érdeke is követeli. A megbízás megvonásával azonban az illető ügyész szerzett joga sérelmet nem szenvedhet. Ezért ki kellene mondani, hogy az áthelyezés, az ügyészi megbízás megvonása csak akkor történhetik, ha az ügyész viselkedése vagy hibás hivatali ténylei folytán a különös bizalmat és rátermettséget kívánó ügyészi állást be nem töltheti, vagy eddigi székhelyén működését sikerrel nem folytathatja. Az ügyészi megbízás megvonását, továbbá az ügyész áthelyezését az igazságügyminiszter csak az illetékes főügyész és a koronaügyész meghallgatása után eszközölhetné.”²²

A gyakorlatban egyébként az áthelyezésre leninkább összeférhetetlenség miatt került sor.

Az ügyészségi tagok egymás közötti szolgálati viszonyát, illetve az igazságügyminiszterhez fűződő viszonyukat - ha a törvény másként nem rendelkezett - az igazságügyminiszter határozta meg. Hozzáteszem, ez a jogosítvány a gyakorlatban bővebb volt, hiszen a királyi főügyészen keresztül a királyi ügyészek hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében kötelező utasítást bocsáthatott ki a miniszter. A kötelező jelleg azt jelenti, hogy „az utasításra vonatkozólag szabadságában áll ugyan az ügyészségi tagnak észrevételeit megtenni; azonban a meghatározott intézkedés foganatosítását nem szabad felfüggesztenie, sem pedig a reá bízott teendőit visszautasítania.”²³

---

²⁰ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (163. o.) Pest, 1871.

²¹ Halász Lajos (1874-1947) újságíró, ügyvéd, miniszteri tanácsos, államtitkár, országgyűlési képviselő

²² Dr. HALÁSZ Lajos: A kir. ügyészségek szervezetének reformjáról - Jogtudományi Közlöny LIII. évf. 20. szám (157-159.o) Bp. 1918.

²³ Az 1872-es Igazságügyminiszteri utasítás a királyi ügyészek számára - Jogtudományi Közlöny VII. évfolyam 4. szám (22. o) Pest, 1872.

Térjünk át a fentiek ismeretében az ügyészség felépítésére.

Az ügyészség egy szigorúan centralizált és hierarchikus szervezet volt. Centralizált, mert az igazságügyminiszter alá volt rendelve. Hierarchiája a következőképpen épült fel:

Az ügyészségi szervezet 'alsó' hatóságai: a királyi ügyészségek voltak, amelyek a törvényszékek mellé lettek felállítva. Irányításuk és felügyeletük alá tartoztak az ügyészségi megbízottak, akik a járásbíróknál látták el a vád képviselését. Az ügyészségi megbízottak nem voltak tagjai az ügyészségnek, ezért nem voltak részei az ügyészi hierarchiának. A királyi ügyészek jelentéseiket a királyi főügyészhez terjesztették fel, közvetlenül az igazságügyminiszterhez csak abban az esetben küldhettek felterjesztést, ha erre őket rendelet vagy utasítás kötelezte.

A szervezet 'következő fokán' a királyi főügyészek helyezkedtek el, akik az ítéletábrák mellett látták el feladatukat. A jogszabály így fogalmaz: A királyi főügyész „[a]z alárendelt ügyészségekhez a hatáskörükbe eső ügyek tekintetében kötelező utasítást bocsát ki.”²⁴ A kötelező jelleg itt ugyan azt jelenti, mint a fentebb tárgyalt miniszteri utasítás esetében. „A kerületében létező ügyészségi tagokra, s az ügyészségnél alkalmazott segéd és kezelő személyzetre felügyel.”²⁵ Ezeket, a hierarchiában elfoglalt helyéből adódó feladatokat rendszerint maga végezte el a főügyész, de lehetősége volt arra, hogy ha akadályoztatva van, akkor a „rangjában első helyettese” járjon el helyette.²⁶ A királyi főügyésznek is kellett jelentéseket készítenie, ezeket az igazságügyminiszterhez terjesztette fel. Természetesen az igazságügyminiszter számára is adhatott utasítást, szintén kötelező jelleggel.

Az ügyészi szervezet 'legfelső fokán' a koronaügyész állt, melyről korábban szoltam és még külön fejezetben részletesebben is tárgyalom. Helyzete igen sajátos volt, mert a jogszabály szerint többi ügyészségi szerv nem volt neki alárendelve. Közvetlen kapcsolatban csak az igazságügyminiszterrel állt- az ügyészségről szóló törvény²⁷ szerint -, akinek jelentéseket küldött, illetve akitől utasításokat

---

²⁴ A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 27. § a)

²⁵ A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 27. § b)

²⁶ Az 1872-es Igazságügyminiszteri utasítás a királyi ügyészek számára - Jogtudományi Közlöny VII. évfolyam 4. szám (29. o) Pest, 1872.

²⁷ A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk

kapott. 1896-ig azonban a tisztség nem volt betöltve, a bűnvádi perrendtartásról szóló törvénycikk²⁸ jogkörét módosította.

Az ügyészi szervezetet tárgyalva fontosnak tartom rögzíteni, hogy az igazságügyminiszter nem volt tagja az ügyészi szervezetnek.

4. Az ügyészség szervezetéhez tartozás feltételrendszere

„A királyi ügyészség tagjait az igazságügyminiszter ellenjegyzése mellett ő Felsége a király nevezi ki.”²⁹

A kinevezés képesítési feltételét az intézményt életre keltő 1871. évi XXXIII. törvénycikk úgy határozta meg, hogy alkalmazni rendelte a bírói hatalom gyakorlásáról szóló, 1869. évi IV. törvénycikk vonatkozó szakaszát. Így a királyi ügyészséghez csak az a magyar állampolgár volt kinevezhető, aki huszonhatodik életévét betöltötte, feddhetetlen jellemű volt, csódeljárás vagy gondnokság alatt nem állt és a következő elméleti és gyakorlati képzettséggel rendelkezett: köz- és váltóügyvédi vizsgát letette vagy a szabályszerű elméleti vizsgák utolsójának letételétől számított három évi előkészítő szolgálat után a bírói vizsgát letette. Ehhez még egy feltételt támasztott az ügyészségi törvény a királyi ügyészek, főügyészek és a koronaügyész számára: az tölthette be a pozíciót, aki „legalább három évi bírói, alügyészi vagy önálló ügyvédi gyakorlatot igazol.”³⁰

A királyi ügyészi és alügyészi állásokat pályázat útján töltötték be, de a királyi főügyészségekre és a koronaügyészi posztra nem hirdettek pályázatot. A királyi ügyészségeknél megüresedett állásokra a pályázatot - az igazságügyminiszter előzetes utasítása alapján - a királyi főügyész hirdette ki, mégpedig olyan módon, hogy a hivatalos hírlapban háromszor megjelentette, megjelölve benne a jelentkezési határidőt (ami általában a hivatalos lapban történő első megjelenést követő négy hét volt). A pályázati kérelmeket a főügyészhez kellett benyújtani, aki azt tizennégy napon belül a véleményét tartalmazó jelentésével együtt az igazságügyminiszterhez terjesztette fel.

---

²⁸ A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk

²⁹ A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 3. §

³⁰ A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 15. §

Az ügyészség tagjává válás a kinevezést követő eskü letételével történt, a hivatalos esküt azon törvényszék teljes ülése előtt tették le, amely mellé kinevezték.

A bírakra nézve megállapított inkompatibilitási esetek az ügyészség tagjaira is vonatkoztak, azaz az ügyész nem lehetett országgyűlési képviselő, gyakorló ügyvéd³¹, nem viselhet más hivatalt, nem folytathatott kereskedést vagy iparúzést és nem lehetett politikai folyóiratnak sem tulajdonosa, sem kiadója, sem szerkesztője. Összeférhetetlen volt tisztségével az is, ha valamely politikai vagy munkásegyletnek a tagja volt. Gyámságot, illetve gondnokságot csak abban az esetben teljesíthetett, ha erre törvény vagy végrendelet kötelezte. Nem láthathatta el ügyészi teendőit eskü letétele ellenére sem az az ügyész, akinek a törvényszék (amely mellé kinevezték) valamely tagja fel vagy lemenő ágban rokon, vagy „harmadizig” oldalrokon volt, ilyenkor az igazságügyminiszter áthelyezhette más bírósághoz az ügyészt.

Előfordultak olyan esetek is, amikor az ügyész csak bizonyos ügyekben nem járhatott el, így például, ha ő maga volt a sértett fél, vagy ha a vádlott vagy sértett az ügyészségi tag felesége, felmenő, lemenőági rokona, harmadizig oldalrokona volt. Ugyanígy akkor sem járhatott el, ha már korábban tanú vagy szakértő volt az ügyben, illetve azokban az ügyekben sem képviselhetette a vádat, amelyben azelőtt mint bíró, meghatalmazott vagy ügyvéd járt el. Ekkor az ügy intézését a helyettesére bízta, a feljebbvalójához pedig jelentést küldött.

Ezek voltak tehát az elméleti, jogszabályban rögzített feltételei az ügyészi tagságnak. Ugyanakkor néhány dolgot fontosnak tartok kiemelni a gyakorlati megvalósulás kapcsán. A jogalkotói cél az volt, hogy az ügyészi teendők fontosságából kifolyólag kvalifikált személyek töltsék be a posztot. A kinevezéseket követően azonban a szaklapokban sorban jelentek meg a kritikus észrevételek. A Jogtudományi Közlöny szerkesztője, dr. Dárdai Sándor³² a kinevezésekkel való visszaélésekkel látta bizonyítottnak, és megfogalmazta az ügyészségek eszközül szolgálnak a kormánynak arra, hogy az igazságszolgáltatást a felügyelete alá vonja. „A királyi ügyészségek szervezésének főcélja nem is volt a bünyfenyítő eljárásnak javítása, - hanem a kormányhatósági felügyeletnek gyakorol hatása, és hogy ezen szempontból eszközöltettek a kinevezések is; mert különben megfoghatatlan előttünk, hogy oly

---

³¹ A hangsúly a gyakorlón van, hiszen a Legfőbb Ítélszék 1875. október 23. napján meghozott döntésében (11422. sz. határozat) szerint az ügyész az ügyvédek lajstromába felvehető és onnan ki nem zárható

³² Dárdai Sándor (1842-1933) jogtudós, jogi szakíró, Jogtudományi Szemle szerkesztője, számszéki elnök

kitűnő tudományos képzettségű s a monstruozus szegedi bűnperben fényes tapasztalatokat szerzett egyén (dr. Illés Károly) helyett egy obscurus kincstári urodalmi fiscális neveztetett ki. Époly feltűnő, hogy a baranyamegyei törvényszéknek kiváló tehetségű tagját (Lobmayer) kit már a napilapok is említettek, mint a pécsi törvényszék leendő királyi ügyészét, - a kinevezettek sorában nem találjuk. Ellenben regisztráljuk két fogalmazónak kinevezését, kiknek az alárendelt fogalmi szakban töltött szolgálati idejük vétetett a 3 évi bírói vagy önálló ügyvédi gyakorlat surogátumául.”³³

Figyelemfelkeltő Sulyok Móricz tollából a Törvénykezési Szemle hasábjain olvasható alábbi megnyilatkozás: „Mint hogy 1861. évtől 1871. évig mind a napi lapok, mind az országos közvélemény a megyei bírói személyzet nagy részét alkalmatlannak és megbízhatatlannak hirdette, most nehéz a közönséggel elhíttetni, hogy ezen emberek egyedüli királyi bírakká vagy ügyészekké való kineveztetésük által, másokká lettek, vagyis megjavultak, és most feltétlen bizalomra érdemesek. Hogy közvélemény ezen általános megnyilvánulása nem alaptalan, igazolja azon körülmény: hogy a királyi ügyészeknél 300-nál több bírói tag ellen van bűnvádi vagy fegyelmi vizsgálat folyamatban.”³⁴

5. A királyi ügyészség tagjaira vonatkozó munkaügyi szabályok

Az ügyészek illetményrendszeréről a királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk nem szólt. Ennek meghatározása az igazságügyminiszter feladata volt a törvény 5. §-nak 2. alineája alapján: „a királyi ügyészség tagjainak szolgálati viszonyát (...) a mennyiben a törvény nem intézkedik, az igazságügyminiszter szabja meg.” Az 1872-es miniszteri utasítás értelmében a királyi főügyész fizetését az igazságügyminiszter, az ügyészség többi tagjainak fizetését pedig a királyi főügyész utalványozta. A járandóság mértékét - amelyet fizetési osztályonként készítenek - külön törvények határozták meg: Az első folyamodású kir. törvényszékek és járásbíróóságok életbeléptetéséről szóló 1871. évi XXXII. törvénycikk és az állami tisztviselők, altisztek és szolgák illetményeinek szabályozásáról, és a megyei törvényhatóságok állami javadalmazásának felemeléséről szóló 1893. évi IV. törvénycikk. Érdekességként írom 1871-ben a Pesten tevékenykedő tiszti ügyész 2900 osztrák-

---

³³ Dr. DÁRAI Sándor: A királyi ügyészség- Jogtudományi Közlöny VI. évf. 44. szám (135. o) Pest, 1871.

³⁴ Dr. SULYOK Móricz: Az adhaesio kérdéséhez - Jogtudományi Közlöny - Törvénykezési Szemle X. évf. 30. szám (255.o), Budapest, 1975.

magyar forintot (frt) az alügyész 2.100 frt, vidéken a királyi ügyész 2000 frt, még az alügyész 1500 frt keresett, ezzel szemben Pesten a törvényszéki bíró 4600 frt., még vidéken 2700 frt összeget kapott.

Magánszemélyektől az ügyész nem fogadhatott el semmilyen adományt.

„Jutalmazások és segélyezések a királyi főügyész ajánlata alapján, az igazságügyminiszter által engedélyeztetnek.”³⁵ Jutalomban az az ügyész részesülhetett, aki rendes teendői ellátása mellett más hivatali munkát is végzett. Segélyezésben az ügyészség olyan tagja részesülhet, aki erre önhibáján kívül rászorult és hivatali teendőit szorgalommal és pontosan végezte.

Fizetési előleget az igazságügyminiszter engedélyezett.

Szorosan idekapcsolódik az előre léptetések kérdése is, hiszen ragsort jelent az egyes fizetési osztályokhoz való tartozás.³⁶ Az állami tisztviselők fizetési osztályba sorolása alkalmával a törvényhozók nemcsak az illetmény mértékét határozták meg, hanem azt is, hogy az egyes osztályokhoz hány főt kell és lehet kinevezni. Ha valamely fizetési osztályban üresedés történt, akkor azt a helyet az az ügyész töltötte be, aki az utána következő alacsonyabb fizetési osztályban első helyen szerepelt.

A királyi főügyész nyilvántartotta a területén tevékenykedő összes ügyészségi szervet. Az ügyészségi szervezet valamennyi tagjának kötelessége volt ugyanis a hivatalba lépése napjával személyi adatait megadni és az igazoló okmányokat mellékelni.

A pihenőidő mértékét az igazságügyminiszteri utasítás úgy határozta meg, hogy a királyi főügyésznek évente 6 hét szabadság jár, a királyi ügyészeknek pedig évi 14 nap, de a főügyész ettől többet, maximum 6 hetet is engedélyezhet.

A nyugdíjazásra a bírákra vonatkozó jogszabályokat rendelte alkalmazni az ügyészségi törvény. Így nyugdíjazásra akkor került sor, ha az ügyészségi tag testi vagy szellemi fogyatkozása miatt

---

³⁵ Az 1872-es Igazságügyminiszteri utasítás a királyi ügyészek számára - Jogtudományi Közlöny VII. évfolyam 4. szám (29. o) Pest, 1872.

³⁶ A fizetési osztályt 1893 után vezették be.

kötelességei ellátására nem alkalmas, illetve ha betöltötte 70. életévét. A nyugdíjazás kérvényre indult, ha a nyugdíjazandó a kérvény beadásának nem tett eleget, erre fegyelmi úton kötelezhető volt. Ez a kötelezés a hivatalvesztésnek enyhébb nemeként is felfogható, bár jogosnak is vélhetjük, ha elfogadjuk Márkus Dezső³⁷ nézeteit: „A hivatalvesztést minden esetben ki kell mondani, mihelyt valamilyen hivatalnak viselője arra bármi okból méltatlanná lett, mert e kis folt is sérti a közhivatal tisztaságát és tekintélyét, erősen megingatja azt a feltétlen megbízhatóságot, amely nélkül köztisztviselő nem gyakorolhatja a szükséges eredménnyel hatósági jogait.”³⁸

Ezzel érintettem az ügyészek szolgálati viszonyának a következő pontját, az az ügyészi felelősséget, amely - a nyugdíjazáshoz hasonlóan - a bírói felelősségről és nyugdíjazásról szóló törvényben volt meghatározva. A hivatal viselésük ideje alatt elkövetett hivatali bűntetteikért hivatali minőségük megszűnte után is felelősek voltak az ügyészek. Hivatali bűntettnek számított, ha például hivatali titkot közölt, megvesztegették (mint előbb említettem magánszemélyektől semmilyen ajándékot nem fogadhatott el), illetve hamisítást, sikkasztást, stb. követett el.

6. A királyi ügyészek hatásköre az első folyamodású bíróságok előtt bűnvádi ügyekben

A királyi ügyészek hatásköre bűnvádi ügyekben négy nagy csoportot képezett, nevezetesen a büntetőeljárás kezdeményezését, büntetőperekben a közvádlói teendők ellátását, a jogorvoslati lehetőségeket és a jogerősen kiszabott büntetés végrehajtásának az eszközölését.

A büntetőeljárás kezdeményezése tekintetében már az ügyészségi törvény megjelenése előtt felhívta a törvényalkotók figyelmét Csacskó Imre³⁹ királyi táblabíró arra, hogy „általánosan elfogadott nézet az, hogy a bűnvádi eljárásnál legyen az államnak képviselője, ki a közjórend érdekében a büntettnek a törvényszerinti megfenyítését szorgalmazza. Nehogy azonban az állam és a közérdek képviselője hatalmával a talán büntetlen vádlottnak üldözésére visszaélhessen; az állam-ügyésznek hatáskörét akként kell korlátozni, hogy fontos hivatásának: a közérdeket védeni, a büntettesnek érdemlett megbüntetését kieszközölni, megfelelhessen, de hatalmával és tekintélyével a vádlottnak hátrányára

---

³⁷ Márkus Dezső (1862-1912) ügyvéd, majd bíró, az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület hivatalos lapjának szerkesztője, nevéhez fűződik a Magyar Jogi Lexikon kiadása

³⁸ Jogtudományi Közlöny XLIV. évfolyam 53. szám (40-62.o), Budapest, 1909.

³⁹ Csacskó (Csatskó) Imre (1804-1874) bölcsész, ügyvéd, majd bíró

vissza ne élhessen. Hogy e kívánatok elsőjének az állam- ügyész megfelelhessen, czélszerű akként intézkedni, hogy az állam-ügyész minden elkövetett bűntettéről éltesítessék, hogy hatalmában legyen a tudomására jutott bűntettet, illetve szabályszerű vizsgálatnak a megindítását eszközöltetni.”⁴⁰ Erre azonban csak azon ügyek esetében volt szükség, melyek nem hivatalból indultak. A végleges formában öntött ügyészségi törvény e tekintetben ugyanis úgy rendelkezett, hogy azon cselekmények, amelyek hivatalból vizsgálándóak a királyi ügyészek hatásköre a büntető eljárás megindítása.

Az ügyek jellege behatárolta az ügyészek hatáskörének terjedelmét. Azon esetek kivételével, amelyek közhivatalból kerültek vizsgálat alá, a királyi ügyészek hatásköre a büntetőeljárás kezdeményezése körében a feljelentések fogadása, a szükséges felderítések eszközzése és végül ott, ahol indokoltnak látja: az eljárás kezdeményezése. Itt szeretném megjegyezni, hogy bizonyos bűncselekmények a főügyész hatáskörébe tartoztak, melyekről ott részletesen szólok.

„A királyi ügyész a feljelentések gomolyában óvatosan keresendi a szálak végeit; nyomoz, de nem üldöz, s a meglelt ösvényen való továbbhaladást a törvény által hivatott bírósági közegnek engedi át.”
-így határozta meg a királyi főügyész első körrendeletében a bírósági eljárást megelőző vizsgálati eljárás kezdeményezését.

Erre - a vizsgálati eljárásban az ügyészek szerepére - vonatkozólag számos tanulmány, észrevétel jelent meg a hazai jogirodalomban már a királyi ügyészségről szóló törvénycikk végleges formában történő rögzítése, illetve elfogadása előtt. Dr. Csacsó Imre a Jogtudományi Közlönyben megjelent - már idézett - „A tiszt (állam) ügyészségről” szóló cikkében arra figyelmeztetett, hogy „az állam-ügyészi hatóságnak túlterjesztése volna olyan eljárás, mely szerint az állam-ügyész közvetlenül teljesítené a szolgálatot, ő hallgatná ki a vádlottat és a tanúkat, ő eszközölné házmotozást, szemlét, stb. és miután a vizsgálatot bevégezte az ítéendő bíróság előtt a vizsgálati iratok alapján az állam-ügyész adná elő a pert. (...) Az állam-ügyésznek ily nagyterjedelmű hatósága mellett a vádlott meg van fosztva minden védelmi eszköztől, és mintegy kötött kezekkel van átadva az állam-ügyész önkényének, veszélyének; csökken a büntető jogszolgáltatás iránti bizalom és tekintély, mi a közbiztonság megingatását vonhatja maga után.” Megoldásként azt ajánlotta, hogy állam képviselőjének „hatásköre körülírva legyen úgy, miszerint az állam (tiszt) ügyész a vizsgáló és ítéő

---

⁴⁰ Dr. CSACSKÓ Imre: A tiszt (állam) ügyészség számára - Jogtudományi Közlöny VII. évf. 4. szám. (29. o) Pest, 1872.

bírót hivatása szerinti eljárásba ne gátoltassa. Ezek oly célszerűségi kívánalmak, hogy az azoktól eltérést helyeselni nem lehet.”⁴¹

Dr. Friedmann Bernát ezen túlmenően azt is veszélyesnek tartotta, hogy ha az ügyész „ a vádlott kihallgatásán kívül minden más bűnvizsgálati eljárásnál jelen lehet”, szerinte „mind a védő az ügyész is ki volna zárandó a tanúkihallgatásnál való jelenléttől, mert jelenléte netaláni észrevételei által (p.o. hogy hamis eskü miatt a tanúk perbe vonandja, hogy bűnyomok eltitkolása miatt fog ellene vizsgálatot indítani, stb.) ezeknek vallomásaira még nagyobb és döntőbb befolyást gyakorolhat, mint magára a vádlottra.”⁴²

A bűnvizsgálati eljárást nyomozás előzte meg, mely során a királyi ügyész meggyőződött arról, hogy a vizsgálat elrendelésének indítványozására elegendő alap és bizonyíték van-e. „A nyomozást a királyi ügyész indítja meg s a nyomozóhatóságokat, melyekkel szemben irányítási és ellenőrzési joga van, minden olyan cselekmény felvételére utasítja, amely a bűncselekmény és az abban tettes vagy részesként szereplő személyek kilétének felderítésére vezet.” - fogalmazott Uzonyi Géza.⁴³

E hosszas bevezetés után tekintsük át, milyen jogkörei voltak a királyi ügyésznek az 1871. évi XXXIII. tc. alapján a bűnvizsgálati eljárásban. „A vád képviselője a királyi ügyész: szükséges, hogy ez a vizsgálatról részletes tudomást szereztessen magának, s egyszersmind mindazon adatok megszerzettessenek, melyeket ő a vád sikeres vezethetése szempontjából szükségesnek tart.”⁴⁴ Az ügyész a vádlott kihallgatásán kívül minden más bűnvizsgálati cselekménynél jelen lehetett, de bűnvizsgálati cselekményt nem teljesíthetett, tanúkat sem hallgathatott ki. A törvény úgy fogalmazott, hogy bírói szemlék határnapjáról, amennyire lehetséges, az ügyész mindig jó korán értesítendő. E szerint tehát nem volt előre értesítendő a házkutatásról, a vizsgálat céljából szükséges tárgyak lefoglalásáról. Fel volt jogosítva arra, hogy azon ténykörményeket és tárgyakat kijelölje, amelyekre a vizsgálatot kiterjeszteni kívánta, persze eközben ügyelnie kell arra, hogy csak olyan körülményeket jelöljön meg, amelyeknek kiderítése a büntetendő cselekmény tényállásának

---

⁴¹ Dr. CSACSKÓ Imre: A tiszti (állam) ügyészség számára - Jogtudományi Közlöny VII. évf. 4. szám. (66. o) Pest, 1872.

⁴² Dr. FRIEDMANN Bernát: Észrevételek az ügyészségről szóló törvényjavaslat felett In: Jogtudományi Közlöny V. évfolyam 28. szám (184. o.) Pest 1870.

⁴³ UZONYI Géza: A királyi ügyész cselekményei a nyomozás és a vizsgálat során Jogtudományi Közlöny XXXIV. évf. 20. szám. (155. o) Pest, 1899.

⁴⁴ BITTÓ István: Indokok a törvényszékek illetőségéhez tartozó bűnvádi eljárás ideiglenes szabályozásáról - Jogtudományi Közlöny VII. évf. 4. szám. (13. o) Pest, 1872.

megállapítása, a bűnösség bizonyítása, vagy az enyhítő- súlyosbító körülmények világosságra hozatala végett szükséges. „Szem előtt tartandó egyébiránt , hogy a vizsgálat fölösleges indítványok által ne bonyolítottassék, se a szükségesnél tovább ne terjesztessék ki. Ez a szabály különösen a szem előtt tartandó az esetben, ha a vádlott letartóztatva van, s ártatlanságának kihirdetése alaposan remélhető.”⁴⁵ Tényleges jogosítványa volt viszont a királyi ügyésznek - minden korlátozás nélkül - az, hogy a bűnvizsgálati iratokat a vizsgálat bármely szakaszában megtekintse, és ezzel kapcsolatban felügyeleti jogosítványa is volt, amennyiben „az ügyészek jogában áll: a vizsgálat folyamában tapasztalt hiányokat s a szabályellenes eljárást a törvényszéknek intézkedés végett feljelenteni, vizsgálatok viteléről személyes megtekintés alapján meggyőződni...”⁴⁶

Még mindig a nyomozati szakasznál maradva, ennek utolsó fázisát a vizsgálatnak a törvényszék döntő határozata általi lezárása képezte. A befejezett vizsgálati iratokat a törvényszéki előadó véleményével együtt átküldte a királyi ügyészhez. Ezzel eljutottunk az ügyész hatáskörének utolsó mozzanatához a büntetőeljárás kezdeményezése körében: „végindítványát, hogy az előadói véleményre megjegyzendő hozzájárulással, vagy a mennyiben nézete ettől vagy lényegében, vagy valamilyen lényeges indokra nézve eltér: külön előterjesztésben, de legfeljebb 30 nap alatt megtenni, s az iratokat végindítványával együtt a törvényszékhez visszaküldeni tartozik”⁴⁷ , azaz a vizsgálati iratok áttekintése alapján indítványt tehetett a büntető eljárás megszüntetésére, vagy a főtárgyalásnak a törvényszék előtti megtárgyalására.

A bűnvádi eljárásban a királyi ügyészekre ruházott hatáskör második csoportját a közvádloi teendők alkották, ezen belül a következő jogosítványok illették meg: a vád előadása, az ügynek alapos kifejtésére szolgáló kérdéseket intézhetett a vádlott hoz és a tanúkhöz, a tárgyalás befejeztekor az ügyállása alapján a vádlottnak vagy felmentésére, vagy bűnössége kimondására és mikénti megbüntetésére indítványt tehetett, ez egyben kötelessége is volt.

A vád előadásával kapcsolatban a királyi főügyész az ügyészek számára instrukciókat adott: „Szorítkozzanak önök vádbeszédekben a vád megállapítására, kiegészítésére, s a törvény

---

⁴⁵ Az 1872-es Igazságügyminiszteri utasítás a királyi ügyészek számára - Jogtudományi Közlöny VII. évfolyam 4. szám (29. o) Pest, 1872.

⁴⁶ A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 3. §

⁴⁷ Az 1872-es Igazságügyminiszteri utasítás a királyi ügyészek számára - Jogtudományi Közlöny VII. évfolyam 4. szám (30.o) Pest, 1872.

alkalmazására, (...) , a vád csak egyszerű, szabatos és komoly lehet.” Miért kellett ilyen utasítást adnia a főügyésznek? Miért kellett mellőzni a szónoki pompát? „Mert a gyakorlatban folytonosan egy irányban lévén elfoglalva, tanulmányaival jobbra ugyanazon téren forogván az ügyész, nem csoda, ha sokszor nagyobb technikai ügyességgel és alaposabb szakképzettséggel végezte tisztét, mint a száz - meg száz más irányban is működő magánvédő.”⁴⁸

Elegendő garancia volt-e a tárgyilagosság arra, hogy valóban az igazság derüljön ki? A királyi főügyész szerint igen: „a tárgyilagosság szűkebb határai közt soha meg nem fér, azon pathost , mely visszaélve a fegyverek egyenlőtlenségével, a vádlottat a győzelem kedvéért dialectikájával összezúzza, meghurcolja. A királyi ügyész az állam képviselőjében nem peres fél, a ki az ellenségen bármi áron diadalmaskodni akar, hanem közege azon erkölcsi hatalomnak, a mely igazságot kutat és követel.”⁴⁹ Nemleges válasszal is találkozunk a jogirodalomban : „Nem tagadhatni ugyan, hogy szép dolog a tárgyilagosság álláspont, de nem bír állandó biztosítékkal az emberi hajlamokban. Elég eset volt már, hogy ügyészek hiúságból csak azért sem méltatták eléggé a vádlott védelmére szolgáló momentumokat, hogy az általuk emelt vád alaptalannak ne látszassék.”⁵⁰

A vádbeszédben a királyi ügyész összefoglalta az eljárás eredményét. Itt kellett kifejtenie azokat a tényeket, amelyek a vádlott mellett, vagy ellen szólnak. Az ügy tisztázása érdekében a vádlotthoz, illetve a tanúkhöz kérdéseket intézhetett. Ha szükségesnek tartotta új ténykörülmenyeket is felvázolhatott a bíróság előtt. Ezeknek a felvetéseknek azonban olyannak kellett lenniük, hogy indokolt legyen a bíróság általi elfogadásuk.

A tárgyalás befejeztével - amennyiben az eljárás eredménye által a büntetendő cselekményt bizonyítottanak tartotta az ügyész - a vádlott elítélését kérte kimondani a bíróság által. Ennek a hivatalos formája az indítvány volt, amely számos vitát nézetkülönbséget idézett elő a dualizmus korában.

---

⁴⁸ Dr. FRIEDMANN Bernát: Észrevételek az ügyészségről szóló törvényjavaslat felett In: Jogtudományi Közlöny V. évfolyam 28. szám (183. o.) Pest 1870.

⁴⁹ Dr. KOZMA Sándor: A királyi főügyész körrendelete - In: Jogtudományi Közlöny VII. évfolyam 3. szám (18. o.) Pest 1872.

⁵⁰ Dr. FRIEDMANN Bernát: Észrevételek az ügyészségről szóló törvényjavaslat felett In: Jogtudományi Közlöny V. évfolyam 28. szám (183. o.) Pest 1870.

Az első nézet - összeütközési pont a korabeli szakemberek között az volt, hogy kell-e az indítványt indokolni. Egyes vélemények szerint fölösleges, hiszen az ügyész részletekbe menően kifejti álláspontját a vádbeszéd alkalmával. Mások - például Fayer László⁵¹ - azonosulnak dr. Csacsó Imre nézeteivel, aki szerint meg kell indokolni az indítványt, mert „jelenléte igen megnyugtató tanúság volna arról, hogy a tiszti ügyész kellőleg tanulmányozta a vizsgálati iratokat s az érvényes törvények és törvényes gyakorlat szerint fogta fel az ügyet.”⁵²

A másik vitapont - amely a dualizmus ideje alatt megnyugtatóan nem rendeződött - az volt, hogy meg kell-e az ügyésznek az indítványban határozni a büntetési tétel mértékét. A válaszok igen nagy skálájával találkozunk a jogirodalomban : igen-nem , csak a minimumát vagy csak a maximumát. Az érvelők azon tábor, aki amellet tette le voksát, hogy a mértéket az ügyész nem határozhatja meg, úgy fogalmaztak, hogy óvatosságból ez esetben az ügyész magasabb büntetési tételt határoz meg, viszont ez esetben nem a saját nézeteit adja elő. A másik tábor ellenben azzal érvelt, hogy ha az ügyész nem határozza meg a büntetés mértékét, akkor az rendszeres fellebbezéshez vezet majd. Bár miniszteri rendelet próbálta a helyzetet rendezni, azonban az e körben állandósult vita miatt a dualizmus idején megnyugtató megoldás nem született.

Miután a tárgyalás végén a bíró ítéletet hozott, az ügyész döntött a fellebbezés vonatkozásban, azaz elérkeztünk a királyi ügyész hatáskörének harmadik nagy csoportjához: a perorvoslati lehetőségekhez, amellyel a királyi ügyész akkor is élhet, ha azzal a vádlott jogát szolgálta. A fellebbezés jogát a törvényalkotók deklarálták. A fellebbezési kötelezettség hiányára hívta fel nyugyanakkor Csacsó Imre a figyelmet: ” hiány az, hogy a tiszti ügyészek az ítélet elleni fellebbezést (...) mint az eredmény szerint következtetni lehet , úgy látszik, minden felsőbb utasítás nélkül önkényleg (prudens arbitrium) járnak el és számtalan olyan esetben, melyben a kiszabott büntetés nincsen arányban a büntett nagyságával, a fellebbezést használni elmulasztják. Ez a mulasztás az elfogadott gyakorlat szerint azt eszközli, hogy ámbár a felsőbb bíróságok meggyőződése szerint a bűnöst büntetéhez képest szigorúbban kellene büntetni, mégis a büntetést nem szigorítják ama nézetből indulván ki, hogyha a tiszti ügyész akármilyen okból nem fellebbez akkor a felső bírónak sincs hatalmában az alsóbb bíró által a bűnösre mért büntetést súlyosabbra változtatni, s a felsőbb bíróság meggyőződése dacára is végre

---

⁵¹ Fayer László (1842-1906) büntetőjogász, jogtudós, egyetemi tanár, a Magyar Jogászegylet alapító tagja

⁵² Dr. FAYER László Az írásbeli vádindítvány In: Jogtudományi Közöny XIX. évfolyam 23. szám (177. o.) Budapest, 1884.

megnyugszik abban, miszerint kimondja, hogy a tiszti ügyész nem felebbezvéen az alsóbb bíróság ítéletében foglalt büntetés is abban hagyatik.”⁵³ Ugyanakkor a századfordulón épp az ellenkező tendenciára, túlzott ügyészi fellebbezésekre lehet következtetni az igazságügyminiszter utasításából, melyben felszólítja a királyi ügyészeket, hogy "csakis alapos megfontolás útján éljenek jogorvoslattal és ha eredményre nincs kilátás inkább vonják vissza a már bejelentett jogorvoslatot. Ha pedig mégis a jogorvoslat elkerülhetetlen, úgy törekedjenek az eljárás lehető gyorsításának előmozdítására.”⁵⁴

Sem a törvényből, sem az ügyészi vagy miniszteri utasításból nem derül ki, hogy kell-e a fellebbezést indokolni. Nem véletlen tehát, hogy gyakran találkozunk a korabeli jogi szakfolyóiratok hasábjain ezzel a problémával.

A fellebbezés meghatározott eljárási rend szerint történt, s az ügyészségi szervezet felépítéséhez igazodott. A jogorvoslat bejelentésének határideje 5 nap volt, de a főügyésznek 30 nap áll rendelkezésére, hogy a jogorvoslatot bejelentse - akár élt a királyi ügyész jogorvoslattal, akár nem. A királyi ügyész által bejelentett jogorvoslatot csak az ellenőrző főügyész vonhatta vissza, a főügyész által benyújtottat pedig a korona ügyész.

A királyi ügyésznek a bűnvádi ügyekben megillető hatáskör negyedik csoportját a jogerősen kiszabott büntetés végrehajtásának eszközlése, illetve a végrehajtás felügyelete képezte.

Látszólag e feladat teljesítése a többi bűnvádi hatáskörhöz viszonyítva a legkevesebb problémába ütközik, hiszen a jogerősen kiszabott bírósági határozat végrehajtása érdekében kell a szükséges intézkedést megtenni és az intézkedő szervet felügyelni, hogy a törvény, illetve a határozat alapján járjon el. A valóságban azonban ez nem volt ilyen egyszerű. A Királyi Curián megszerkesztett büntetőítéletekkel kapcsolatban dr. Sík Sándor tollából ezzel kapcsolatban a következőt olvashatjuk: "A királyi ügyész (...) hiába olvassa a végrehajtandó ítéletet. Az meg nem mondja, hogy mit kell végrehajtani. Csak utalásokat tartalmaz. Az ügyésznek elő kell venni a percsomót, kikeresni az első bírósági ítéletet, a kettőt egymással, s mindenekelőtt a curiai ítélettel összevetni. Csak úgy juthat a

---

⁵³ Dr. CSACSKÓ Imre: A büntető eljárás hiányai In: Jogtudományi Közlöny VI. évfolyam 9. szám (92-93.o.) Pest, 1871.

⁵⁴ Dr. BALOGH Arnold: az alaptalan ügyészi fellebbezések ellen In: Jogtudományi Közlöny XXXIV. évfolyam 13. szám (92-93.o.) Budapest, 1899.

megértés eredményéhez. Gyakran egész tanulmány szükséges. Pedig az ítéletnek az a fő kelléke, hogy minden más segédeszköz nélkül végrehajtható legyen.”⁵⁵

Ezzel áttekintettük a királyi ügyészek hatáskörét - nevezetesen a bűnvádi ügyekben a királyi ügyészt megillető jogosítványokat.

Még egy nagyon fontos dologra azonban szeretném ezzel kapcsolatban a figyelmet felhívni, mégpedig az illetékesség kérdésére. A királyi ügyészségről szóló 1871.évi XXXIII. törvénycikk 26. §-a úgy rendelkezik, hogy „a királyi főügyész azon királyi tábla területén amely mellé rendeltetett, minden ügyészségi teendőt bármelytörvényszék előtt (...) végezhet.” Az általános elv az, hogy az eljárást az a bíróság folytatta le, amelynek területén a büntetendő cselekményt elkövették, akkor is, ha az eredmény máshol következett be. Ha a bűncselekmény több bíróság területén, vagy több bíróság területének határán követték el, vagy bizonytalan, hogy melyik bíróság területén követték el: akkor e bíróságok közül az volt illetékes, amelyik a másikat megelőzte. A külföldön elkövetett bűncselekmények tekintetében az eljárásra az a magyar bíróság volt a jogszabály szerint illetékes, amelynek területén a terhelt lakott vagy tartózkodott. Az illetékesség és hatáskör összeütközése esetén a királyi törvényszék csak a királyi ügyész meghallgatása után dönthetett.

A királyi ügyész illetékességét tehát az a bíróság illetékessége határozta meg, amely mellé ki volt rendelve, de sürgősség esetében a nem illetékes királyi ügyész is köteles volt a felmerülő közvádloi teendőket elvégezni, s erről az illetékes királyi ügyészséget - mihelyt lehet - értesíteni.

A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 23 §-a alapján „azon bűnügyekre nézve, amelyben a járásbíró hatósággal bír, a királyi ügyészt ellenőrzési illeti.”

A törvényjavaslat országgyűlési tárgyalásakor felvetődött, hogy ezt két irányban is lehet értelmezni, így például azon esetre, ha a járásbíró helytelenül, vagy törvényellenesen járt el, ekkor a járásbíró ellen a megfelelő intézkedést megteheti, de úgy is értelmezhető, hogy a jogerős ítéletet lehetősége van erre hivatkozva felbontani és új eljárás által újabb ítéletet eszközölni. Ez utóbbi váltott ki vitát

---

⁵⁵ Dr. SÍK Sándor: A büntető ítéletek szerkesztése a Királyi Curián In: Jogtudományi Közlöny XVIII. évfolyam 38. szám (302.o.) Budapest, 1883.

a képviselők között, hiszen így kétszer ítélnének egy cselekmény felett. A képviselők többsége azonban a szakasz folytatásából kifolyólag nem tekintette ezt olyan mérvű problémának, hogy a törvényjavaslat e vonatkozásban elutasítsa - így szentesítést nyert. A paragrafus a következőképp folytatódik: „E célból a járásbíróóság köteles ezen ügyek állásáról az ügyészhez rendes havi kimutatást küldeni.” Az igazságügyminiszter 1872-ben kiadott utasítása konkrétan tisztázta a hatáskört: "A járásbíróóságok előtt folyamatban lévő bűnvizsgálatok feletti felügyelet az által gyakoroltatik, hogy minden egyes vizsgálatról a III. sz. minta szerint egy napló vezetetik. Ezen naplóban a vizsgálat állása időnként pontosan bevezetendő, és a hó végével az összes naplók a még folyamatban lévő bűnvizsgálatokról a királyi ügyészhez beküldendők, a ki azokat átvizsgálja, jegyzeteit a naplóba bevezeti, az észrevett hiányok orvoslása iránt intézkedik, szükség esetében az eredeti bűnvizsgálati iratokat megtekintés végett bekívánja. Ezen vizsgálatokról az ügyészek szintén jegyzeteket vezetnek egyes bíróságokint a fentebbi minta szerint." 1896-os bűnvádi perrendtartás változást hozott egy tekintetben a járásbíróóság előtt folyó büntetőügyeknél, mégpedig új vádközeget bízott meg a vád ellátásával: az ügyészségi megbízottat. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ezáltal az ügyészek felügyeleti joga megszűnt volna.

7. A királyi ügyész hatásköre fegyelmi ügyekben

A fegyelmi ügyekben a királyi ügyészt megillető hatáskört nem a királyi ügyészségekről szóló törvényben, hanem a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871.évi VIII. törvénycikkben találjuk meg. A királyi ügyészségről szóló törvény 24. §-a alapján ugyanis „a kir. ügyész hatásköre a fegyelmi eljárás eseteiben a birói felelősségről szóló törvényben van meghatározva. Ezenfelül a kir. ügyész köteles azon fegyelmi eseteket, melyek miatt az eljárás megindítása hatásköréhez nem tartozik, a kir. főügyésznek feljelenteni.”

A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló jogszabály szerint „a bírák és bírósági hivatalnokok, hivatali kötelességüknek szándékosan vagy vétkes gondatlanságból elkövetett megszegéseért felelősséggel tartoznak (...) bírák és bírósági hivatalnokok alatt értetnek: (...) ügyészek és a koronaügyész; (...) segédszemélyzete, (...) kezelő-személyzete (...) A közvádlo teendőit mindenik fegyelmi bíróság mellett az annál alkalmazott ügyész teljesíti. Ha a fegyelmi eljárás a korona ügyésze ellen indítatik: a közvádlo teendőket a vizsgálat befejeztéig az igazságügyminister által kirendelt

kir. ügyész teljesíti; ezentúl pedig a fegyelmi bíróság nevez ki közvádlót.” Amennyiben az ügyész maga észlelte a kötelezettségszegést, akkor a fegyelmi bíróság előtt maga is kezdeményezhette az eljárást, de kétségtelenül a fegyelmi ügyekben a közvádlói teendők ellátása képezte az elsődleges feladatát.

A fegyelmi ügyekben a vizsgálatot nem külön vizsgálóbíróság "végezte" el, hanem a törvényszék egyik tagját bízták meg ezzel a feladattal. Nem illette meg a vizsgálat során az ügyészt az őt egyébként megillető jogosítványok többsége, ugyanis a vizsgálatra kirendelt bíró a vizsgálat befejeztével a fegyelmi bíróság elnökének tett jelentést, aki azonnal közölte a vizsgálat eredményét a királyi ügyésszel. Egyetlen jogosítványa a vizsgálati szakaszban az volt az ügyésznek, hogy vizsgálati iratok alapján az eljárás megszüntetését vagy tárgyalásra tűzését kezdeményezhette, illetve, ha a vizsgálatot hiányosnak tartotta, annak folytatását kérhette - ezen utóbbi azonban csak fél jogosítvány, mert folytatásáról a vizsgáló bíró ellenzése esetén a fegyelmi bíróság döntött. A tárgyalás végén az ügyész indítványt tett, a fegyelmi bíróság döntését, ítéletét követően egy nap állt a rendelkezésre, hogy fellebbezést előterjessze.

8. A börtönök feletti felügyelet

A királyi ügyész hatásköre a börtönök feletti felügyeletre is kiterjedt. Az 1871. évi XXXIII. törvény 25. §-a taxatívén felsorolja azokat a feladatokat, amelyeket ellátni nemcsak jogosultság, hanem egyben kötelesség is: „Az ügyész a törvényszéki fogház fölött felügyel és őrököl különösen, hogy a foglyokkal való bánásmód, azok őrizete, élelmezése, ruházata, a fogházak tisztántartása és egyáltalán a fogházi házrend és fegyelem iránt fennálló törvényes rendeletek pontosan végrehajtassanak, és e végett a fogházakat havonként legalább egyszer megvizsgálja.” Ismerve azonban a korabeli magyarországi viszonyokat a börtönök, fogházak tekintetében, nem meglepő az a hév, amellyel a képviselők érveltek a törvényjavaslat tárgyalása során a felsőházban ezen szakasz ellen. Az első probléma, - mint már említettem - az ügyészségről szóló törvény az első fokú bíróságok rendezéséről szóló törvénnyel egyidejűleg lépett hatályban, és ez utóbbiban rögzítve van, hogy a börtön helyiségei, felszerelése a törvényszékhez tartoznak, ugyanakkor az ügyészségi törvény a fogházak felügyeletét a királyi ügyészekre bízta. Ezzel kapcsolatban Péchy Tamás⁵⁶ képviselő a törvényjavaslat felsőházi tárgyalásán

---

⁵⁶ Péchy Tamás (1828-1897) országgyűlés képviselő, képviselőház elnöke

felvetette, hogy „ezen szavak alatt, hogy az ügyész a törvényszéki fogház felett felügyel: mi értetik? hogy tehát ki fogja a fogházakat kezelni, a rabok élelmezéséről gondoskodni, azt például bérebe adni, s ki fog arról gondoskodni, hogy a rabok dolgozzanak, hol és miként dolgozzanak?”⁵⁷ „Az ügyész” - adta meg a választ a kérdésre Horváth Döme miniszteri biztos . Érvekkel bőven találkozhatunk a korabeli iratokban pro és contra, azaz, hogy a börtönökkel kapcsolatban a törvényszéknek és a királyi ügyészségnek milyen feladata, felelőssége legyen. Így például Irányi Dániel (felsőház tagja) nem tartotta helyénvalónak, hogy ha a börtönök felügyeletével az ügyészséget bízzák meg, mert ”aki tudja , mennyire lehet a fogságot akár enyhíteni, akár súlyosbítani a bánásmód által: az lehetetlen, hogy közönyösen tekintse, melyik személy fogja ezen bánásmódot meghatározni. Az - e, ki törvény szerint kell, hogy önálló független legyen, mint az elmozdíthatatlan bíró? vagy pedig az ki, mint királyi ügyész, a kormány hatalmától függ és annak önkénye alá van vetve? Én annál fogva t.ház, a fogházakat a királyi ügyész felügyelete alá bízni nem óhajtom. Én a fogházakat a törvényszék, illetőleg annak elnökének felügyelete alá akarnám adni, magától érthetődik, hogy a királyi ügyésznek joga legyen mindenkor és minden órában a fogházba bemenni, a letartóztatott személyekkel, valamint az elítéltekkel szabadon érintkezni, joga kell, hogy a netán tapasztalt hiányokat a felügyelő elnöknek feljelentsen (...) de a foglyokkal való bánásmódot a kormány önkényétől függő személyre bízni egyáltalán nem akarom.”⁵⁸

Ellenérvelésként szeretném Horváth Boldizsár igazságügyminiszter indoklásában kifejtett nézetét ismertetni: „A fogházak feletti felügyelet szükségessége nem lehet kérdés tárgya. Kérdés csak az: ki által gyakoroltassék a felügyelet. A törvényszék, vagy elnöke alig gyakorolhatja, mert sem hivatásához nem tartozik, sem azzal össze nem fér. Merülhetnek ugyanis esetek fel, melyek következtében a tapasztalatokhoz képest fegyelmi vagy súlyosabb eljárás szüksége áll elő. Ily esetekben a törvényszék, ha ott egyéb funkciókat - bár megelőzőleg - gyakorolna: mintegy saját eljárása felett volna kénytelen bíraskodni. De különben a hosszabb tartalmú fogságra ítélt fegyenczek az országos fegyintézetekbe szoktak elhelyeztetni. Ha tehát a felügyelet súlyosabb esetekben nem tartozik a törvényszék teendőihez, nincs ok, a melynél fogva azt a csekélyebb tartalmú fogságra ítélték irányában a törvényszékre kellene bízni.”⁵⁹

---

⁵⁷ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (178. o.) Pest, 1871

⁵⁸ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (178. o.) Pest, 1871.

⁵⁹ Indokok a királyi ügyészség felállításáról szóló törvényjavaslathoz, Főrendi Házi Napló II - melléklete, Pest, 1871.

A nézetek közötti vita végül - ahogy azt a kihirdetett törvényszövegből konstatálhatjuk - az ügyészség javára dőlt el az országgyűlés felsőházi fórumán Hódossy Imre meggyőző érvelésének köszönhetően „a három államhatalom egymástól elkülönítésének elvét, t.i. azt, hogy a törvényhozás, az ítélő vagy bírói és végrehajtó hatalom mindenütt egymástól elkülönítve legyen, minden párt elfogadta. A bíró ítél a törvény fölött, de a törvény erejére emelkedett ítéletnek a végrehajtása úgy, mint magának a törvénynek a végrehajtása nem őt, hanem a végrehajtó hatalmat, a kormányt illeti. Hibás tehát a végrehajtást magát, és a jogerőre emelkedett ítélet végrehajtását is a törvényszékre, illetőleg annak elnökére bízni. Erre nézve, azt vagyok bátor kérdezni: azon elnök miként legyen feleletre vonható, hogyha azt az ítéletet nem úgy fogantatosítja, mint a fogházi szabályok előírják, vagy mint azon jogerőre emelkedett ítélet intentiója hozza magával? A törvényszék felelőségre nem vonható, egyes tagja sem vonható felelőségre, mert akkor belőle adminisztratív tisztviselőt csinálunk, ami pedig bíránál egyáltalában nem szándékolthatik. Azon észrevétel mely ennek ellenében tétetik, hogy a királyi tábla orvosolhatja azt: egyáltalában nem áll. Mert a királyi tábla az ítéletet megváltoztathatja ugyan, de annak ellenében, hogy mikép bánják az elnök a rabbal nem adhat orvoslást a királyi tábla, ez fölebbvitel tárgyát nem képezheti. Ez ellen lehet panaszt tenni a felsőbb hatóságnál, de fölebbezni, azt, hogy mennyi kenyeret és vizet kapjon egy rab: nem lehet. Ennélfogva (...) az ítélet végrehajtása a kormányra bízassék (...). A fogház igazgatója kezeli a börtönöket, gondoskodik az élelmezés és más ilyenféle dolgokról. De ott van ezenkívül az államkormányának egy más közege is, az ügyész, a ki örökös a fölött, hogy úgy teljesíti-e kötelességét a fogházigazgató, a mint szükséges, és ha az ellenkezőt tapasztalja, akkor ez iránt jelentést tesz; ha nem úgy történik, a mint a törvény és a szabályok rendelik, s nem úgy a mint az ítélet intentiója magával hozza, akkor ő, miután a kezelésért nem felelős, jelentést tehet a kormánynak és a kormány intézkedhetik az iránt, hogy a netán fönnálló visszaélések megszüntessenek.”⁶⁰

Gyakran találkozunk a királyi ügyészséggel kapcsolatos korabeli jogirodalomban éles bírálatokkal az ügyészség szervezetését és hatáskörét illetően, de a sorok mögött mindannyiszor fellelhető az az ellenszenv, amely abból adódik, hogy az ügyészség az igazságügyminiszter és ezáltal a kormány alá van rendelve. A börtönök feletti felügyelet problémakörében is azt hozták fel ellenérvként, hogy az ügyészség nem független szerv, hanem a kormánynak alárendelt. Ez esetben pont ezen alárendeltségből kifolyólag illeti meg a felügyelet; ezért is tartom külön kiemelkedőnek Hódossy Imre

---

⁶⁰ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (179. o.) Pest, 1871.

fenn idézett érvelését, aki határozottan fellép az előítélet ellen, ami az ügyészséget övezi már a törvény hatályba lépése előtt is (és nem szűnik meg azt követően sem)

9. Ahol „mégsem kapott hatáskört a királyi ügyész

A központi bizottság által kidolgozott, a királyi ügyészség szervezéséről szóló törvényjavaslat további két ügýtípusra nézve telepített hatáskört a királyi ügyészekre: a házassági válóperekben és az árva-pénztárak fölötti felügyelet tekintetében.

A törvényjavaslatot tárgyaló 1871. május 8.-án összeült felsőházi fórum azonban az ezekre vonatkozó szakaszok mellőzése mellett voksolt.

A házassági váló perekben megjelölt hatásköre a következő lett volna:

„A királyi ügyész azon házasság megsemmítési vagy felbontási perekben, melyek a polgári bíróságok hatásköréhez tartoznak, úgy a polgári törvényi eljárás 522. §-ának a) pontja esetében: a házassági kötelék védője.”⁶¹

Felmerül a kérdés, hogy miért kelült ez voltaképp a törvényjavaslatba?

Erre Horváth Döme⁶² miniszteri megbízott így válaszolt: „Ezen § semmi egyéb, mint a peres eljárásra való hivatkozás, s nem kíván egyebet, mint a létező joggyakorlat föntartását.”⁶³

Nem volt túl erős tehát a fellépés e szakasz mellett, annál kiforrottabb az ellene voksoló képviselők érvelése: „azt hiszem ezen § rendelete nem felel meg a most létező viszonyoknak. Ugyanis a magyar állam területén egyedül a Magyarországon lakó protestánsok házassági perei tartoznak a polgári hatóságok hatásköréhez (...) Azt kérdezem tehát, hogy miért volna itt az államnak azon joga, hogy

---

⁶¹ Törvényjavaslat a királyi ügyészség szervezéséről - Jogtudományi Közlöny melléklete VI. évf. 13. szám, 1869.

⁶² Horváth Döme (1819-1899) író, jogász, országgyűlési képviselő, királyi ítélőtáblai tanácselnök

⁶³ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (180. o.) Pest, 1871.

kivételképen épen a protestánsok pereire rendelje el a házassági kötelék védőjét.”⁶⁴ - így lépett fel Zsedényi Ede⁶⁵ képviselő.

Halász Boldizsár⁶⁶ ehhez hozzátette: „Méltóztassanak kiterjeszteni a katolikusok való pereire is. Mai korszakban, házassági ügyekben, midőn szőnyegen van a polgári házasság, ezen eljárást már nem lehet követni. E § szerint a királyi ügyészek teendője bizonyos fenyítő cselekményekre vonatkozik.”⁶⁷ Végül megjegyezte: „Az államnak nincs érdekében az, hogy valakit erőszakkal összetartsen. Ha magától felbomlott a viszony: hadd menjen szét, nem kell erőszakolni senkit.”

A fentiekkel kapcsolatban megjegyzendő, hogy a polgári házasságkötés intézményének bevezetése előtt vagyunk, még hozzá 23 évvel. Akkor a polgári házasságkötés bevezetését Magyarországon csak úgy tudták keresztül vinni, hogy Weckerle Sándor, akkori miniszterelnök a törvény szentesítése fejében lemondott posztjáról. Látható, hogy negyed évszázaddal korábban már felvetődött a polgári házasság intézményének gondolata, ennek megfogalmazására azonban a katolikus érzelmű uralkodó miatt sokáig, 1894-ig nem került sor.

A gondolat lezárásaként szeretném rögzíteni, hogy huszonhárom évvel később is csak azon esetekben járt el a királyi ügyészség, amikor közérdekből vált szükségessé a házasság semmissé nyilvánítása. A házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. törvénycikk 47. § és 57. § a) pontja alapján ugyanis a házasság semmisségének megállapítása iránti per megindítására jogosultak voltak: „a házaspár, a királyi ügyész és az, aki kimutatja, hogy a házasság semmisségétől valamely jogi érdeke függ.” Ha egyéb okok miatt, például kényszer, fenyegetés vagy megtévesztés miatt érvénytelen volt egy házasság, annak megtámadására is volt lehetősége a királyi ügyésznek „amíg a házastárs fejletlen kora tart”, az igazságügyi minisztertől nyert felhatalmazás alapján. A kiskorú házastársat pedig a perben a gyámhatóság az árvaügyészen keresztül képviselte a házasság megtámadása során.

A másik törvényjavaslati szakasz - amelyet az országgyűlés 1871-ben nem fogadott el - a törvényszékek kerületében lévő árvapénztárak kezelésének vizsgálatát az államügyészekre bízta

---

⁶⁴ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (180. o.) Pest, 1871.

⁶⁵ Zsedényi Ede (1804-1879) politikus, országgyűlési követ, majd képviselő, evangélikus egyházkerületi felügyelő

⁶⁶ Halász Boldizsár (1806-1882) ügyvéd, majd Pest vármegye táblabírója, országgyűlés képviselő, reformpolitikus

⁶⁷ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (181. o.) Pest, 1871.

volna, továbbá az ügyész feladata lett volna a szabályszerű ellenőrzési felülvizsgálatok rendes megtartása feletti felügyelet. A törvényjavaslathoz kapcsolt igazságügyminiszteri indoklás szerint azért került ez a szakasz megfogalmazásra, „mert az első folyamodású bíróságok szervezéséről szóló törvényjavaslat 31. §-a szerint az árvapénzek kezelése a törvényhozás további intézkedéséig a törvényhatóságoknál hagyatik, azonban a kormány felügyeleti joga törvényszerűleg fenn áll. E jogot a kormány legcélszerűbben a királyi ügyész által gyakorolhatja.”⁶⁸

Az országgyűlés azonban nem tekintette ezen indoklást figyelem bevételével sem szükségesnek a szakasz törvényi rögzítését, ezt is a későbbi törvényhozásra bízta, mégpedig a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877. évi XX. törvénycikkre. E jogszabály értelmében amennyiben a gyám vagy gondnok a számadást nem készíti a királyi ügyész pert indíthatott meghatározva az el nem számolt összeget. Az ügyész az árvaszék szavazati joggal nem bíró tagja volt, a jogszabály 179. §-a szerint „az ügyész minden jogi és peres kérdésekben, valamint jogügyletek kötésénél határozathozatal előtt meghallgatandó, és nyilatkozatát (...) írásban köteles benyújtani. A törvények és szabályrendeletek megtartása felett őrködni tartozván, általa az árvaszék minden érdemleges határozata felebbezhető, mi végből vele e határozatok rövid uton közlendők. Köteles a tisztii ügyész az árvaszék megbízása folytán örökösödési tárgyalásokban részt venni, továbbá a gyámhatóság érdekeinek védelmére, valamint egyes esetekben az árvaszék felhatalmazása folytán a kiskorú vagy gondnokolt nevében a bíróságnál lépéseket tenni.”. Öröklési ügyben egyébként - nemcsak árvák esetén - a gyámhatóság az érdekeltek kérelmére, vagy ha szükségesnek tartja, az ügyészt kirendelhetette.⁶⁹

10. A királyi főügyész hatásköre

A királyi főügyész hatáskörét vizsgálva megállapítható, hogy azok két nagy csoportot képeztek.

Az első csoportba azok a hatáskörök tartoztak, amelyeket a királyi ügyészeknél már jórészt tárgyaltunk, a másik csoportot azok a jogosultságok képezték, amelyek az ügyészségi szervezetben elfoglalt helyéből fakadtak (felügyelet, utasítás).

---

⁶⁸ Országgyűlés Főrendiházának Irományai - IV. kötet (318. o.) Pest, 1871.

⁶⁹ 1886. évi VII.tc. 31. §

Nézzük először az első csoportot. Az 1871. évi XXXIII. törvénycikk 26.§-a így rendelkezik: „A királyi főügyész azon királyi ítélőtábla területén, a mely mellé rendeltetett, minden ügyészségi teendőt bármely törvényszék előtt vagy maga személyesen végezhet, vagy e célra akár helyettesét, akár az alája rendelt ügyészek egyikét kiküldheti.” Ezen teendői ellátása során ugyanazok a jogok illetik meg, mint a királyi ügyészt. Tehát bármely ügyet magához vonhatott a királyi főügyész, illetve a „nevezetesebb bűnvádi esetekben” ő maga járt el. Ezen ügyek körét az elsőfolyamodású bíróságok rendezésről szóló 1871. évi XXXI. törvénycikk 25. §-a sorolta fel: „felségsértés, hűtlenség, pénz, pénzjegy és közhitelpapírok hamisítás büntetteire nézve (...) felségárulás, a felség és az uralkodóház tagjainak megsértése, a közcsendháborítás, pénzhamisítás és a közhitelpapírok meghamisítása eseteiben”.

A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 27. §-a külön kiemelt egy területet, ahol csak a főügyész járhatott el: „fegyelmi eljárásban a bírói felelősségi törvényben részére fenntartott közzvádloi teendőket végzi.” A királyi ügyész ugyanis - mint már fent említettem - köteles volt azon fegyelmi eseteket a főügyésznek feljelenteni, amelyek hatáskörébe nem tartoztak. (Ezekben az esetben a főügyész járt el.)

Átmenetet képez a két hatásköri csoport között az utasítás joga. Ez egyrészt a hierarchiában elfoglalt helyéből fakadt, másrészt az ügy érdemi döntését nagymértékben befolyásolta. „Indítványában, eljárásában s a felelősségi tekintetében a királyi ügyész a törvény, s a mennyiben különösen utasíthatott: a királyi főügyész vagy a hivatali főnök utasítását tartozik követni. Az utasításra vonatkozólag szabadságában áll ugyan az ügyészségi tagnak észrevételeit megtenni: azonban a meghagyott intézkedés foganatosítását nem szabad felfüggesztenie, sem pedig a reá bízott teendőt visszautasítani.”⁷⁰

Az utasítási jogot sem fogadták a főrendi házban ellenvetés nélkül: „Azt helyeselni lehet, hogy a királyi főügyész a királyi ügyész általános eljárására nézve általános utasítást adjon, de azt, hogy egyes esetekben, egyes perekben az eljárás érdemére nézve is kötelező utasítást kellene elfogadnia, azt hiszem, indokoltnak nem lehet tekinteni. Ez nem áll az igazságszolgáltatás érdekében sem: mert

---

⁷⁰ A királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikk 28. §

a királyi ügyész, ki azon perrel foglalkozott, a pernek természetét, folyását, körülményeit sokkal jobban fogja ismerni, mint azon királyi főügyész, ki azzal nem foglalkozott, s gyakran megtörténhetik, hogy jobb tudomása ellenére rossz utasítást kénytelen követni.”⁷¹

Az utasítási jog azonban a törvényben rögzítést nyert, melynek oka az lehet, hogy egyrészt a szervezeti hierarchiából fakadó jognak tekintik elsősorban, másrészt, ha az igazságügyminiszter utasítási jogát elfogadták, pedig az problematikusabb volt, nincs ok arra, hogy ezt mellőzzék.

A királyi főügyész hatáskörének második csoportját a szervezet működésével összefüggő jogosítványok alkották. A kerületében lévő királyi ügyészségek felett ugyanis felügyeletet gyakorolt, a királyi ügyészek felügyelete alatt álló törvényszéki fogházak felett pedig a főfelügyeletet látta el. A királyi ügyészeknek és a segédszemélyzetnek a fizetést utalványozta, a szabadságukat engedélyezte, nyilvántartotta a területén működő összes ügyészségi személyzetet. (korábban volt róla szó, hogy a királyi ügyészek személyes irományaik alapján kerültek be a nyilvántartásba) A joggyakornokok felvétele is a királyi főügyészt illette meg. Jutalmazások és segélyezések az ő ajánlata alapján történtek. Figyelemmel kísérte továbbá a büntető törvénykezést és a fogházak állapotát, és erről - a szükséges javítások indítványozásával - jelentést tett az igazságügyminiszternek.

Az első királyi főügyész a 1872. január 1-jétől hivatalba lépő Kozma Sándor⁷² volt. Minthogy azonban a koronaügyési állás hosszú ideig betöltetlen maradt, annak feladatait is ellátta.

11. A koronaügyész

Az 1871-es jogszabály szerint a koronaügyészt és helyetteseit a Curai nevezi ki. Az első kinevezésre azonban - mint már többször szó volt róla - csak 1896-ban került sor. Az ügyészség megszervezésekor ugyanis a törvényhozók úgy döntöttek, hogy bár a korábban meghozott törvényekben (pld. a bírói hivatalnokok felelősségét tárgyaló törvényben) közbírói feladatokat utaltak hatáskörébe, a szóbeli büntető és polgári eljárás behozataláig az állást nem töltik be. Valakinek azonban a koronaügyész szármára meghatározott teendőket el kell látni, ezért a pesti főügyészre, illetve akadályoztatása

---

⁷¹ Országgyűlés Nyomtatványai - Főrendi Házi Napló II. (184. o.) Pest, 1871.

⁷² 1871. szeptember 18-án Ferenc József kinevezte

esetén az igazságügyminiszter által kiküldött királyi ügyészségi tagra hárította e feladat megoldását a törvény.

Amíg a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában 1968-ban jogszabály született, addig a bűnvádi perrendtartásról csak 1896-ban született jogszabály. A meghozott bűnvádi perrendtartási törvényt nagyon hosszú előkészítő munka előzte meg és bár 1872-ben a Csemegi Károly által készített jogszabálytervezetet az országgyűlés elé terjesztették, azt az országgyűlés nem tárgyalta. Mégis fontosnak tartom azért megjegyezni, mert ezt a javaslatot szétküldte az igazságügyminiszter az ügyészségeknek és bíróságoknak, akik a jogszabály megszületésig zsinórmértékül használták.

Visszatérve a királyi ügyészségről szóló jogszabályra a koronaügyészség egy sui generis hivatal volt. Az egységes ügyési szervezet legmagasabb rangú tagjának tekintették. A koronaügyészt az igazságügy-miniszter kormány útján tett javaslatára az uralkodó nevezte ki határozatlan időtartamra. Szolgálatát hetvenedik életéve betöltéséig elláthatta.

Helyzete azonban igen sajátos volt, hiszen a koronaügyésznek a többi ügyészségi szerv nem volt alárendelve. Ettől függetlenül az ügyészségi szervezet tagja, tehát az igazságügyminiszter alá volt rendelve, vele szemben is utasítási jog illette meg a minisztert.

A jogszabály szabályozása értelmében az ügyészség működése körül szerzett tapasztalatairól az igazságügyminiszterhez minden év végén jelentést tett, ha pedig konkrét ügyben a közvád helyes képviselete szempontjából intézkedést tartott szükségesnek, akkor esetenként jelentést tehetett. A főügyésszel közvetlen kapcsolatban nem volt, de az észlelet hibákat magánlevélben a főügyész tudomására hozta.

A koronaügyész kezén ment keresztül az egész ország bíróságainak harmadfokra felterjesztett bűnügye. „A Curia előtti tárgyaláson a koronaügyész, mint közvád képviselője van jelen, ki, mint fél, az állam nevében emelt közvád képviseletében szólal ott föl.”⁷³

---

⁷³ Dr. FINKEY Ferenc: A magyar büntetőeljárás tankönyve (168.o.) Budapest, 1908

„Ha ezzel szemben törvényes az a gyakorlat s e tekintetben eddig kétely nem merült föl, hogy a koronaügyész a magánvádra folyó ügy curiai tárgyalásra is meghívatik és hogy jelenléte nélkül az ily ügy sem intézhető el, ez csattanó bizonyíték an«a, hogy a koronaügyészség feladata - mint Tarnai⁷⁴ kifejezte - a respondeálás”⁷⁵

Hatásköre tehát a Curia előtt folyó ügyekben a vád képviselete volt. A Curia kizárólag fellebbviteli bíróság volt, így az alsóbb fokon eljáró bíróság állapította meg jogerősen a tényeket, a Curia az iratok alapján ítelt. Ha új bizonyítékok voltak szükségesek, vagy a meglévők kiegészítésére volt szükség, az adatok vagy bizonyítékok beszerzésére a Curia valamely királyi ítélőtáblai vagy első fokú bírósági tagot utasíthatott.

A koronaügyész szerepe a tárgyaláson kezdődött. „A koronaügyész mindazonáltal a tárgyalás tárgjáról és határnapjáról a végzés egy példányának kézbesítésével értesítendő. Az ülés nem napolható el a miatt, mert valamelyik fél vagy képviselője nem jelent meg. A korona-ügyész azonban mindenestre meghallgatandó.”⁷⁶, azaz a tárgyalás a koronaügyész vagy helyettese nélkül nem tarthatták meg. A vád képviselete során hasonló jogokkal bírt, mint a királyi ügyész a tárgyalás folyamán.

Sajátos hatáskörrel bírt a koronaügyész viszont a jogorvoslatok rendszerében, hiszen az ő feladata volt a jogegység érdekében a perorvoslatok rendszerben tartása.

A benyújtott jogorvoslati kérelmet a benyújtó ügyész ugyanis nem vonhatta vissza. A visszavonásra volt ugyan lehetőség, de az a következőképpen alakult: a királyi ügyész által bejelentett jogorvoslatot csak az ellenőrző főügyész, a főügyész által benyújtottat pedig csak a koronaügyész vonhatta vissza.

„A korona-ügyész jogosítva van a büntető bíróságnak a felmentő vagy elítélő jogerejű ítéletei ellen a törvény megsértése miatt, annak egységes alkalmazása végett semmisségi panaszt az esetben is használni, ha ezt a perorvoslatok használatára jogosítottak közül (vádlott, királyi ügyész, magánvádló,

---

⁷⁴ Tarnai János (1843-1930) kúriai bíró, jogi író

⁷⁵ Dr. LENGYEL Aurél: Jogirodalom in: Jogtudományi Közlöny XLIV. évf. 15. szám, (138.o.) Budapest 1909.

⁷⁶ Dr FAYER László: A bűnvádi eljárás javaslatának jogorvoslati rendszere in: Jogtudományi Közlöny XVII. évf. 1. szám, (1-2.o.) Budapest 1882.

az ügyben érdekelt személyek) egyik sem használta, kivéve azon pereket, melyben a Curia érdemileg határozott. (mert az ellen nincs jogorvoslati lehetőség) Ezen jogorvoslatokra nézve időhatár nincs. A koronaügyész használhatja azt évtizedek múlva is.”⁷⁷

A bíróságok, ügyészségek illetékességi összeütközése esetén a Curia döntött, de minden esetben előzetesen a koronaügyészt meghallgatták.

A koronaügyészség szerzett egyedül alapos betekintést az egész ország ügyészeinek munkájába. „Mindezek dacára a korona-ügyésznek - miután nem adminisztratív felettes hatósága a királyi főügyészségeknek és királyi ügyészségeknek - nincs módjában, hogy az egész ország területére kiterjedő közvetlen tapasztalatai alapján az ország ügyészi munkáját irányítsa s megfelelő utasításokkal a hibákat korigálja”⁷⁸

Annak lehetőségét, hogy a koronaügyész részben közvetlen hatást gyakorolhasson az alsóbb ügyészi szintek munkájára, a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló 1928. évi X. törvénycikk, azaz a második büntetőnovella teremtette meg a csatlakozási fellebbezés keretein belül. A novella 29. §-a alapján „a közvád képviselőjében vádlott terhére csatlakozásra jogosult: a perorvoslat eldöntésére hivatott királyi törvényszék előtt a királyi ügyészség, a királyi ítélőtábla előtt a királyi főügyész, a királyi Kúria előtt pedig a koronaügyész.”

Az első koronaügyész Hammarsberg Jenő volt, mindösszesen két évig látta el a pozíciót.

12. Záró gondolatok

Mint minden új intézmény - még akkor is, ha létrejöttét rokonszenvvel várják - kezdeti nehézségekre számíthatott. A királyi ügyészségnek is meg kellett küzdenie azon problémákkal, amelyek abból adódtak, hogy egy teljesen új intézmény volt a dualizmus korában, de rövid időn belül köztiszteletet és elismerést vívott ki magának.

---

⁷⁷ Dr FAYER László: A bűnvádi eljárás javaslatának jogorvoslati rendszere in: Jogtudományi Közlöny XVII. évf. 1. szám, (2.o.) Budapest 1882.

⁷⁸ Dr. HALÁSZ Lajos: A kir. ügyészség szervezetének reformjáról in: Jogtudományi Közlöny LIII. évf. 20. szám, (157.o.) Budapest 1918.

Záró gondolatként a királyi főügyész, Kozma Sándor körrendeletéből szeretnék néhány idekívánczó sort idézni, amelyben az ügyészek számára felvázolja az intézményre váró jövőt:

„Ha majd a hivatal nehéz és járatlan utain a teendők súlyát még bizalmatlanság és a félreértések is nehezíteni fogják, gondoljanak arra, hogy önök egy epochális átalakulás nagy művéhez hívtak fel.

Ne feledjék el, hogy ezen intézmény, mely önök által nyer életet, jelzője a többi, korszerű törvénykezési reformok eljövételének.

Nyerjenek erőt azon tudatból, hogy ezen institutióban már a modern állam eszméje nyilatkozik, és hogy ezen intézményben van letéve záloga annak, hogy Magyarország is a jogállamok közé sorakozik”